

Gemeente Haren

Rapport van bevindingen

Controle jaarrekening 2010

VERTROUWELIJK

De gemeenteraad van de gemeente Haren
t.a.v. mevrouw P.A. Lambeck, griffier
Postbus 21
9750 AA HAREN (Gn.)

Groningen, 13 april 2011

65448/23617262/RHB/SVe/IHB

Geachte leden van de raad,

Naar aanleiding van onze controle van de jaarrekening 2010 van de gemeente Haren brengen wij u hiermee verslag uit omtrent onze bevindingen met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2010.

De onderwerpen die in dit verslag aan de orde komen, hebben onderdeel uitgemaakt van onze overwegingen bij de bepaling van de aard, het tijdstip van uitvoering en de diepgang van de controlemaatregelen die zijn toegepast in het kader van de controle van de jaarrekening van de gemeente Haren. De in dit verslag opgenomen bevindingen doen geen afbreuk aan ons oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening 2010.

Het concept van dit rapport is d.d. 29 maart besproken met de heren van T.J. van Markesteijn en P.J. Smid en de verantwoordelijke portefeuillehouder de heer Th. J.J. Sieling. Een afschrift van dit rapport is toegezonden aan het college van Burgemeester en Wethouders van gemeente Haren.

Wij stellen het op prijs deze rapportage persoonlijk aan u toe te lichten of eventuele vragen van u te beantwoorden.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

drs. R.H. Bouman RA

Inhoudsopgave

1	Hoe hebben wij de controle ingericht?	1
1.1	Wat is de reikwijdte van onze opdracht?	1
1.2	Onze controleaanpak in het kort	1
1.3	De met u afgesproken goedkeurings- en rapporteringstoleranties	1
1.4	Verplichtingen inzake Single information en single audit (Sisa)	3
2	Wat zijn de uitkomsten van onze controle?	4
2.1	Onze verklaring is goedkeurend	4
2.1.1	De jaarrekening is getrouw	4
2.1.2	De jaarrekening is rechtmatig	4
2.1.3	Jaarverslag niet strijdig met de jaarrekening	4
2.1.4	Belangrijke voorwaarde: ongewijzigde vaststelling	4
2.2	Welke fouten en onzekerheden resteren nog?	5
3	Onze analyse van het resultaat 2010 en de ontwikkeling financiële positie per jaareinde	6
3.1	Voordelig resultaat nader geanalyseerd	6
3.2	Weerstandsvermogen en risicomangement	7
4	Grondexploitatie	10
4.1	Inleiding	10
4.2	Boekwaarde voorraden	10
4.3	Waardering en risico's gronden	11
4.3.1	Komplan	11
4.3.2	Onnen Kooi-Hekman	11
4.3.3	Nesciopark	11
4.3.4	Haren Noord	12
4.3.5	Stationsgebied	12
4.4	Interne beheersing en informatievoorziening	12
5	Onze aanbevelingen naar aanleiding van de controle	13
5.1	Voorziening egalisatiefonds groot onderhoud scholen ontoereikend	13
5.2	Activeren van groot onderhoud in relatie tot de componentenbenadering	13
5.3	De begrotingsoverschrijdingen zijn goed toegelicht	14

6	Samenvatting bevindingen managementletter	15
6.1	Inleiding	15
6.2	Bezuinigingen	15
6.3	Verbetering AO/IC	15
6.4	Onze beoordeling van de significante processen	16
7	Bevindingen controle verantwoording in het kader van Sisa	18

Bijlagen:

1	Informatie uit hoofde van onze functie als controlerend accountant
2	Single information single audit (Sisa)

2010
Uitkomsten controle

1 Hoe hebben wij de controle ingericht?

1.1 *Wat is de reikwijdte van onze opdracht?*

Conform de aan ons verleende opdracht hebben wij de jaarrekening 2010 van de gemeente Haren gecontroleerd. Deze jaarrekening is onder verantwoordelijkheid van het college van Burgemeester en Wethouders opgesteld. Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel te geven over de jaarrekening, als bedoeld in artikel 213, tweede lid, van de Gemeentewet.

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder het Besluit accountantscontrole provincies en gemeenten (BAPG) en het door de raad vastgestelde controleprotocol. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

1.2 *Onze controleaanpak in het kort*

Onze controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van zowel de baten en lasten als de activa en passiva, alsmede het voor de naleving van de wet- en regelgeving relevante internebeheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn, maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het internebeheersingssysteem van de gemeente.

Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving, van de redelijkheid van schattingen die het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente heeft gemaakt en een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

1.3 *Aandachtspunten van de raad*

De raad heeft middels de auditcommissie een aantal attentiepunten geformuleerd voor onze controle 2010.

Aan de specifieke onderwerpen, die de raad ons meegeeft, besteden wij in onze controle en rapportering meer aandacht dan noodzakelijk zou zijn voor onze reguliere jaarrekeningcontrole. Dit doen wij door het houden van interviews en het beoordelen van specifieke informatie.

Uitgangspunt daarbij is een beoordeling op hoofdlijnen en passend binnen het afgesproken budget, zodat de raad vanuit haar controlerende taak kan bepalen of nader onderzoek naar deze onderwerpen gewenst is.

Wij hebben bij onze controle van de jaarrekening 2010 aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

- **Risicoanalyse.** De raad wil graag inzicht in de totstandkoming van de risico's en de termijn waarop een specifiek risico actueel is. In paragraaf 3.2: 'Weerstandsvermogen en risicomanagement' besteden wij hier nader aandacht aan.
- **Grondexploitaties en Nesciopark.** Hierbij heeft de raad ons verzocht te kijken naar de waardering van de grondexploitaties. Voor de uitkomsten hiervan verwijzen wij naar hoofdstuk 4.
- **Projectontwikkeling 'Meerweg ontwikkelt Meer'.** Het verzoek van de raad hierbij was extra aandacht te besteden aan de risico's die de gemeente loopt bij de particuliere investeringen en aan de haalbaarheid van de EFRO-subsidies en eventuele consequenties en risico's bij deze subsidies. In afstemming met de griffier hebben wij in dit verslag (nog) geen aandacht besteed aan dit onderwerp.

1.4 De met u afgesproken goedkeurings- en rapporteringstoleranties

Op grond van het Besluit accountantscontrole provincies en gemeenten stelt de raad de goedkeuringstolerantie vast die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren. Het normenkader en de goedkeuringstolerantie zijn op 13 december 2010 vastgesteld door de raad.

U heeft ons voor het boekjaar 2010 opgedragen om bij onze oordeelsvorming uit te gaan van de hierna vermelde goedkeuringstolerantie:

Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	> 1% - < 3%	–	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	> 3% - < 10%	≥ 10%	–

Op grond van de jaarrekening 2010 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten afgerond € 412.000 (1%) en voor onzekerheden € 1.236.000 (3%). Als de goedkeuringstolerantie niet wordt overschreden, kan een goedkeurende controleverklaring worden afgegeven.

Deze goedkeuringstolerantie is een kwantitatief criterium, de uiteindelijke oordeelsvorming is echter altijd een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve afwegingen.

De rapporteringstolerantie, de maatstaf die geldt voor het rapporteren van fouten en onzekerheden, is door de raad gelijkgesteld aan de goedkeuringstolerantie.

1.5 Verplichtingen inzake Single information en single audit (Sisa)

Uw gemeente is op grond van wettelijk voorschrift verplicht de verantwoordingsinformatie voor de met name benoemde specifieke uitkeringen hieromtrent op te nemen in een bijlage bij de jaarrekening op basis van een door het ministerie van BZK voorgeschreven model. Bij de controle van deze bijlage betrekken wij de door het ministerie van BZK hiervoor gegeven aanwijzingen (Circulaire Single Information Single Audit 2010, waarin onder andere opgenomen de Nota verwachtingen accountantscontrole 2010). De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het BAPG in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:

- € 10.000 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 100.000 is;
- 10% indien de omvangbasis groter dan € 100.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;
- € 100.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is.

In hoofdstuk 7 van dit verslag rapporteren wij hierover.

2 Wat zijn de uitkomsten van onze controle?

In dit hoofdstuk behandelen wij de uitkomsten van onze werkzaamheden naar aanleiding van de controle van de jaarrekening.

2.1 *Onze verklaring is goedkeurend*

2.1.1 De jaarrekening is getrouw

Wij hebben bij de jaarrekening van de gemeente Haren een goedkeurende controleverklaring afgegeven met betrekking tot de getrouwheid.

Dit betekent dat het jaarverslag en de jaarrekening 2010 zijn ingericht in overeenstemming met het BBV en de in de programmarekening opgenomen balans en toelichting en rekening van baten en lasten een getrouwe weergave zijn van de financiële positie en baten en lasten van gemeente Haren.

2.1.2 De jaarrekening is rechtmatig

Wij hebben bij de jaarrekening van de gemeente Haren een goedkeurende controleverklaring afgegeven met betrekking tot de rechtmatigheid. Dit betekent dat de baten en lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2010 in overeenstemming zijn met de door de raad vastgestelde wet- en regelgeving.

2.1.3 Jaarverslag niet strijdig met de jaarrekening

De jaarrekening en het jaarverslag dienen te worden opgemaakt in overeenstemming met het BBV. Wij hebben vastgesteld dat de jaarrekening 2010 van uw organisatie geen materiële afwijkingen vertoont ten opzichte van de voorschriften van het BBV. Daarnaast is door ons nagegaan of het jaarverslag de minimale wettelijk voorgeschreven informatie bevat en of de inhoud van dit verslag geen tegenstrijdigheden bevat met de door ons gecontroleerde jaarrekening. Wij hebben vastgesteld dat de inhoud van het jaarverslag niet strijdig is met de jaarrekening.

2.1.4 Belangrijke voorwaarde: ongewijzigde vaststelling

Wij zijn er bij ons oordeel van uitgegaan dat de raad de nu overlegde jaarrekening ongewijzigd vaststelt. Indien er nog wijzigingen worden aangebracht in de definitieve vorm van de jaarrekening dienen wij deze te beoordelen alvorens onze controleverklaring hierbij mag worden opgenomen.

2.2 Welke fouten en onzekerheden resteren nog?

Onze rapportering van fouten en onzekerheden

In de onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de belangrijkste bevindingen naar aanleiding van de uitgevoerde controles:

Controleverschillen per onderdeel	Fouten	Onzekerheden	Verwijzing
Getrouwheid			
–			
Rechtmatigheid			
–			
Totaal			
Tolerantie	€412.000	€ 1.236.000	

Omdat er geen (materiële) fouten of onzekerheden zijn geconstateerd kunnen wij bij de jaarrekening 2010 een goedkeurende verklaring verstrekken inzake de getrouwheid en rechtmatigheid.

3 Onze analyse van het resultaat 2010 en de ontwikkeling van de financiële positie per jaareinde

3.1 Voordelig resultaat nader geanalyseerd

Het resultaat over 2010 ten opzichte van de geactualiseerde begroting kan als volgt worden weergegeven:

€ x 1.000	Actuele begroting	Rekening 2010	Afwijking
Totale baten	47.741	42.016	(5.725)
Totale lasten	47.105	40.571	6.534
Resultaat vóór bestemming	636	1.445	809
Mutaties in reserves	(389)	(291)	98
Resultaat na bestemming	247	1.154	907

De belangrijkste afwijkingen in 2010 zijn:

Omschrijving	Afwijking	Voor-/nadeel
	*€ 1.000	
Voorziening Scharlakenhof	1.200	nadeel
Niet-gerealiseerde bouwleges	266	nadeel
Dotatie voorziening grondexploitatie	650	nadeel
Boekwinst inbreng gronden Haren Noord	1.120	voordeel
Niet-gerealiseerde activiteiten Meerweg	1.600	voordeel
Voordelen bedrijfsvoering	340	voordeel
Overige voor- en nadelen per saldo	37	nadeel
Totaal	907	voordeel

In de jaarrekening wordt in de toelichting op de balans een uitgebreide toelichting per doelgroep gegeven. Wij verwijzen voor een gedetailleerde analyse van het resultaat naar dit hoofdstuk. In aanvulling hierop vragen wij aandacht voor de volgende aspecten:

Voorziening inzake Scharlakenhof/niet-gerealiseerde bouwleges

In 2010 heeft het college besloten de koopovereenkomst van de Scharlakenhoflocatie met Optisport te ontbinden. Het gevolg van dit besluit is dat in de jaarrekening 2010 een voorziening is getroffen van € 1,2 miljoen op de vordering inzake deze overeenkomst.

In verband met de ontbinding van deze overeenkomst is ook de vordering op de bouwleges van € 266.000 afgeboekt.

Dotatie voorziening grondexploitatie

Bij de beoordeling van de grondexploitaties heeft een afwaardering plaatsgevonden van de volgende projecten; Onnen Kooi-Hekman ad € 200.000, Komplan ad € 50.000 en Onnen Hooiveld € 400.000.

Haren Noord

In verband met de overdracht van gronden aan de Gem Haren CV van afgerond € 3 miljoen. Is tevens een deel van de ongerealiseerde boekwinst van de eigen gronden als gerealiseerd verantwoord. Deze realisatie heeft plaatsgevonden op basis van de m2 van het te ontwikkelen deelgebied.

Niet-gerealiseerde activiteiten Meerweg

In verband met de overdracht van de Meerweg van de provincie aan de gemeente Haren is een afkoopsom van € 1,6 miljoen ontvangen. Conform het raadsvoorstel wordt dit bedrag ingezet als eigen bijdrage aan het project Meerweg. Aangezien het geld niet is besteed in 2010 zal opnieuw dekking moeten worden gezocht voor dit project.

Bedrijfsvoering

Het resultaat op bedrijfsvoering is vooral het gevolg van het saldo op de kostenplaatsen van € 220.000.

De afwijking tussen de jaarrekening en geactualiseerde begroting bedraagt ongeveer 2%. De omvang van deze afwijking van het resultaat ten opzichte van begroting is naar onze mening nog acceptabel. Naar onze mening zou een jaarresultaat circa 1%-3% van de begrote lasten mogen bedragen. Wel zijn wij van mening dat een aantal onderdelen van het resultaat wellicht al eerder gerapporteerd hadden kunnen worden. Wij noemen als voorbeeld de afboeking op het project Onnen Hooiveld en de hogere kosten van de huishoudelijke verzorging in het kader van de WMO.

3.2 Weerstandsvermogen en risicomanagement

Mede op verzoek van de raad en de auditcommissie hebben wij dit jaar aandacht besteed aan het risicomanagement van de gemeente Haren en het weerstandsvermogen.

Het eigen vermogen bedraagt per jaareinde 2010 € 8,3 miljoen (2009: € 6,9 miljoen) en heeft zich gedurende 2010 als volgt ontwikkeld:

Bedrag x €1.000	Algemene reserve / Algemene risico reserve	Bestemmings- reserves	Resultaat boekjaar	Totaal
Saldo 1 januari	1.643	3.870	1.351	6.864
Totaal stortingen	1.419	810	1.154	3.383
Totaal onttrekkingen		586	1.351	1.937
Saldo jaareinde 2010	3.062	4.094	1.154	8.310

De door de gemeente Haren benodigde weerstandscapaciteit bedraagt volgens de jaarrekening 2010 afgerond € 5,2 miljoen. De in de jaarrekening 2009 berekende weerstandscapaciteit bedroeg € 4,3 miljoen. De stijging wordt met name veroorzaakt door de toename van het geschatte risico van het project Meerweg; in 2010 € 1.250.000 (2009: € 500.000). Overigens is deze stijging reeds gemeld in de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting 2011. Voor de overige verschillen verwijzen wij naar de paragraaf weerstandsvermogen. De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 4,5 miljoen (Algemene [Risico] Reserve, resultaat boekjaar en onbenutte belastingcapaciteit).

Op basis van de geïnventariseerde risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit concludeert het college, met enkele kanttekeningen, dat de weerstandscapaciteit onvoldoende is.

De aanpak voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen is naar onze mening goed en geeft transparant inzicht in de risico's van de gemeente Haren. Wel zijn op een aantal onderdelen nog duidelijke verbeteringen mogelijk. Naar aanleiding van onze beoordeling hebben wij de volgende bevindingen en adviezen:

Kadernota weerstandsvermogen

Wij hebben geconstateerd dat de gemeente Haren geen kadernota weerstandsvermogen heeft opgesteld. Zeker in deze economisch moeilijke tijden en de hierdoor aanwezige financiële risico's (zoals bijvoorbeeld in de grondexploitatie) is het aan te raden om een dergelijke kadernota op te stellen en bijvoorbeeld eens in de vier jaren een gedegen discussie te voeren over risicomangement en de keuzes in de systematiek van het bepalen van het weerstandsvermogen (bijvoorbeeld de gehanteerde uitgangspunten, waarschijnlijkheidsfactor [90%], minimale en maximale omvang, etc.). Het bepalen van het beleid rondom de minimale en maximale omvang van het benodigde weerstandsvermogen is in de huidige tijd een zeer relevant onderdeel van het financieel beleid en een belangrijk uitgangspunt voor het vaststellen van de (meerjaren)begroting.

Strategische en integraal risicomangement

Uit de gesprekken met medewerkers van de organisatie begrijpen wij dat op de reguliere momenten in de planning & controlcyclus (begroting, burap, jaarrekening) de controllers de risico's bespreken met de beleidsinhoudelijke verantwoordelijken/management. Voor kleinere tot middelgrote gemeenten is dit veelal gebruikelijk en vaak het maximaal haalbare.

Dit betekent echter, ook voor de gemeente Haren, dat geen sprake is van een systeem van structureel en integraal risicomangement. Wij geven de gemeente Haren in overweging een systeem van strategisch en integraal risicomangement op te zetten, waarvan het weerstandsvermogen het sluitstuk is. Op dit moment is het signaleren van risico's met name een incidenteel en reactief proces; een procedure voor het signaleren, kwantificeren en beheersen van risico's is op dit moment niet aanwezig. Bovendien ligt de focus met name op de financiële risico's en minder op het risico dat doelstellingen niet worden gerealiseerd (strategisch risicomangement).

Risicobeheersing en control projecten

Voor zover wij hebben kunnen vaststellen is bij de gemeente Haren geen integraal systeem van risicomanagement specifiek voor projecten. Bij een aantal grondexploitaties worden wel risico's benoemd, maar ook voor projecten geldt dat het niet standaard is dat risico's op een onafhankelijke wijze worden geïnventariseerd. Bij de grondexploitatie van Haren Noord en bij het project Meerweg is overigens wel een goede risicoparagraaf opgesteld. Deze kan als voorbeeld dienen voor alle projecten.

Omvang benodigde weerstandscapaciteit (ofwel aanwezige risico's)

De gehanteerde systematiek voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen is naar onze mening goed en geeft transparant inzicht in de risico's van de gemeente Haren.

Er valt echter wel een kanttekening te plaatsen bij de benoemde risico's. Een aantal van de gekwantificeerde risico's heeft betrekking op onzekerheden in toekomstig overheidsbeleid (nieuwe wettelijke eisen, decentralisatie rijkstaken, algemene uitkering) of mogelijke gevolgen van onvoldoende interne beheersing (werkgeverrisico's, controles belastingdienst). Naar onze mening zijn dit geen risico's die onderdeel uit zouden moeten maken van de benodigde weerstandscapaciteit. Over het algemeen is er voldoende tijd om het gemeentelijk beleid aan te passen aan het rijksbeleid en te verwerken in de begroting. Risico's in de interne beheersing zouden naar onze mening moeten worden uitgesloten, omdat het uitgangspunt van het weerstandsvermogen zou moeten zijn dat dit bedoeld is voor restrisico's die resteren als alle mogelijke beheersingsmaatregelen getroffen zijn. Dergelijke uitgangspunten kunnen in een kadernota worden uitgewerkt en kunnen nog een (aanzienlijk) effect hebben op de omvang van het benodigde weerstandsvermogen.

4 Grondexploitatie

4.1 Inleiding

Mede op verzoek van de raad en de auditcommissie hebben wij dit jaar expliciet aandacht besteed aan de grondexploitaties in het algemeen en Nesciopark in het bijzonder.

4.2 Boekwaarde voorraden

De voorraden van de gemeente Haren, zijn als volgt te specificeren:

(in duizenden euro's)	Rekening 2010	Rekening 2009
Niet in exploitatie genomen bouwgronden	1.062	1.502
Gronden in exploitatie	14.866	16.735
Grond en hulpstoffen	3	4
Totaal voorraden	15.930	18.241

De niet in exploitatie genomen bouwgronden bestaan volledig uit strategische gronden, waarvoor in 2010 een afwaardering heeft plaatsgevonden van afgerond € 400.000 (Onnen Hooiveld).

De gronden in exploitatie betreffen de volgende projecten:

(in duizenden euro's)	Rekening 2010	Rekening 2009
Komplan	55	81
Onnen Kooi-Hekman	839	1.023
Nesciopark	3.808	3.965
Niet-gerealiseerde boekwinst Nesciopark	(820)	(820)
Haren Noord	13.516	16.629
Niet-gerealiseerde boekwinst Haren Noord	(3.979)	(5.101)
Raadhuisplein/Haderaplein	1.055	958
Stationsgebied	391	*
Totaal in exploitatie genomen gronden	14.866	16.735

* het project stationsgebied viel in 2009 nog onder de niet in exploitatie genomen projecten en is in 2010 in exploitatie genomen. In 2009 had het stationsgebied een boekwaarde van € 47.000.

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat met name de projecten Nesciopark (bedrijventerrein) en Haren Noord (woningbouw) qua omvang de belangrijkste projecten zijn binnen de grondexploitatie. In het vervolg van dit hoofdstuk gaan wij in detail in op een aantal projecten.

4.3 Waardering en risico's gronden

4.3.1 Komplan

Het project Komplan is nagenoeg gereed. De nog te verwachten opbrengsten bedragen € 72.000 en te verwachten kosten € 16.000. De totale verliesvoorziening bedraagt € 313.000, waarvan € 55.000 is verantwoord in 2010. De grondexploitatieopzet is actueel en gezien de voortgang van het project lijken de risico's gering.

4.3.2 Onnen Kooi-Hekman

Voor het project Onnen Kooi-Hekman is geen recente grondexploitatieopzet. Zoals ook aangegeven in de paragraaf Grondbeleid verloopt de verkoop van kavels uiterst moeizaam. Er moet nog tweederde van de totale opbrengst worden gerealiseerd. De laatste verkoop dateert uit 2008 (twee jaar niets verkocht), omdat het product niet marktconform is. De totale verliesvoorziening bedraagt inmiddels € 509.000, waarvan € 242.000 is verantwoord in de jaarrekening 2010. Met deze afwaardering bestaat de ruimte om de prijs te verlagen met 18% dan wel om drie jaar rente toe te voegen.

In de paragraaf weerstandsvermogen is een risico van slechts € 10.000 opgenomen onder de benodigde weerstandscapaciteit. Wij adviseren het college een hercalculatie uit te voeren, rekening houdend met de huidige woningmarkt.

4.3.3 Nesciopark

Vanwege de intentieovereenkomst en de recente ontbinding hiervan is voor het project Nesciopark geen actuele grondexploitatie beschikbaar (de meest recente dateert uit 2005). De boekwaarde van de grondexploitatie bestaat uit transferium en bijdrage rotonde (€ 2,0 miljoen) en bedrijventerrein (€ 1,8 miljoen). Rekening houdend met de niet-gerealiseerde boekwinst is dit project gewaardeerd op afgerond € 3,0 miljoen.

Uit diverse marktanalyses blijkt dat de markt voor bedrijventerreinen en kantoren erg slecht is. De landelijk gemiddelde leegstand bedraagt bijna 14%, terwijl het aanbod in 2010 opnieuw is toegenomen (bijna 7%). De voorraad bedrijventerreinen van de drie noordelijke grote gemeenten (Groningen, Assen en Emmen) bedraagt bijna 1.600 ha. Ter vergelijking gaat het bij het project Nesciopark om 4,2 ha.

Wij hebben intensief met het college gesproken over de waardering van dit project en hebben daarbij de volgende bevindingen:

- Het ontbreken van een recente hercalculatie en de huidige marktomstandigheden maakt dat er naar onze mening sprake is van een onzekerheid in de waardering van dit project. Naar aanleiding van onze controle zijn enkele tentatieve berekeningen opgesteld ter onderbouwing van de huidige waardering. Hoewel deze een zeer globaal karakter hebben, valt wel te constateren dat deze berekening een positieve uitkomst heeft. Daarbij is geen rekening gehouden met de ongerealiseerde boekwinst van € 820.000 (een soort stille reserve).
- Naar wij hebben begrepen zijn er concreet gegadigden voor een tweetal bedrijfskavels.
- Naar wij hebben begrepen heeft de gemeente Groningen vanwege de bereikbaarheid van de stad belangstelling voor het uitbreiden van het transferium.

- De geraamde prijzen per m² zijn afgestemd en getoetst binnen het verband van de Regio Groningen-Assen en lijken marktconform.
- De gemeente Haren heeft de mogelijkheid de verdiepte aanleg uit het plan te schrappen, waardoor een kostenbesparing kan worden gerealiseerd van ongeveer € 3,5 miljoen.
- De gemeente Haren heeft eventueel de mogelijkheid de gemaakte kosten van het transferium (afgerond € 2 miljoen) alsnog te activeren op de balans van de gemeente Haren. In dat geval zou natuurlijk nog wel dekking moeten worden gevonden voor de kapitaallasten (ruwweg € 200.000 aflopend in 15 jaar).
- In de paragraaf weerstandsvermogen is een risicobuffer opgenomen van € 310.000.

Op grond van bovenstaande bevindingen kunnen wij, rekening houdend met de toleranties in het kader van onze jaarrekeningcontrole, instemmen met de huidige waardering van dit project. Naar wij hebben begrepen is de huidige planning zodanig dat de raad voor de zomer een nieuw masterplan en grondexploitatieopzet zal ontvangen.

4.3.4 Haren Noord

Het project Haren Noord wordt uitgevoerd binnen GEM CV. Door de projectontwikkelaar is in 2010 de grondexploitatie geactualiseerd. De huidige boekwaarde bedraagt € 13,5 miljoen, exclusief de ongerealiseerde boekwinst van € 3,8 miljoen (stille reserve). Op basis van de meest recente hercalculatie blijkt nog een verwachte winst van ongeveer € 800.000.

In verband met de overdracht van gronden aan de Gem Haren Noord CV van afgerond € 3 mln. is een bedrag van € 1,1 mln. boekwinst gerealiseerd van het totaal van de € 5,1 miljoen ongerealiseerde boekwinst van de eigen gronden. Deze realisatie heeft plaatsgevonden op basis van de m² van het te ontwikkelen deelgebied.

4.3.5 Stationsgebied

De grondexploitatie van het Stationsgebied is opgesteld per 25 januari 2010 en betreft een nieuw project in exploitatie. In februari 2011 is door Oranjewoud een nieuwe grondexploitatie opgesteld sluitend met een winst van € 22K. Het project betreft met name woningbouw (sociaal + vrije sector). De uiteindelijke verwachte kosten en opbrengsten bedragen ongeveer € 8 miljoen en moeten nog grotendeels worden gerealiseerd.

4.4 Interne beheersing en informatievoorziening

De gemeente Haren kent geen structurele systematiek van hercalculatie van projecten. Wel wordt bij het opstellen van de jaarrekening de projecten vanuit control beoordeeld en daarbij worden de risico's en waardering bepaald. Wij zijn van mening dat voor alle projecten ten minste eens per jaar een hercalculatie moet worden opgesteld. De verslaggevingvoorschriften van gemeenten (BBV) schrijven dit ook voor. Wij adviseren de raad dit vast te leggen in de nota grondbeleid van de gemeente Haren.

Daarnaast geven wij de gemeente Haren in overweging om de informatievoorziening rondom de grondexploitatie opnieuw te beoordelen. In de jaarrekening wordt wel uitgebreid verslag gedaan van de projecten, maar in de Burap I en II staat beperkte en met name kwalitatieve informatie. In de huidige recessie is het te adviseren de raad periodiek te informeren over de voortgang van de projecten bijvoorbeeld middels een specifieke rapportage projecten.

5 Onze aanbevelingen naar aanleiding van de controle

5.1 Voorziening egalisatiefonds groot onderhoud scholen ontoereikend

Voor het onderhoud aan schoolgebouwen is een voorziening gevormd om de kosten van het onderhoud over de jaren te kunnen egaliseren. De voorziening bedraagt eind 2010 € 329.000. Voor het uit te voeren onderhoud aan de schoolgebouwen en de daarmee gepaard gaande onderhoudskosten is een onderhoudsplan aanwezig. Binnen dit onderhoudsplan is een relatie gelegd met het verloop van de voorziening 'egalisatiefonds groot onderhoud scholen'. Binnen dit verloop van de voorziening wordt rekening gehouden met een jaarlijkse dotatie aan de voorziening van € 172.000. Uit het opgestelde onderhoudsplan blijkt dat, op basis van het huidige geplande onderhoud, de onderhoudsvoorziening voor het eerst in 2016 en daarna vanaf 2020 structureel een negatief karakter heeft.

Dit houdt in dat in de huidige situatie de dotaties aan de voorziening niet toereikend zijn om het geplande onderhoud in de toekomst te kunnen dekken. Dit betekent dat, indien ervoor wordt gekozen om het onderhoud te blijven dekken vanuit de voorziening, deze voorziening extra gedoteerd moet gaan worden om voldoende dekking te kunnen blijven bieden voor het geplande onderhoud.

Wij adviseren om het verloop van de voorziening nauwlettend te volgen en een besluit te nemen over eventuele aanzuivering van deze voorziening.

5.2 Activeren van groot onderhoud in relatie tot de componentenbenadering

Voor het plegen van onderhoud aan wegen wordt door de gemeente Haren de zogenoemde componentenmethode gehanteerd. Dit houdt in dat verschillende samenstellende delen van een materieel vast actief afzonderlijk worden geactiveerd en individueel worden afgeschreven op basis van de economische levensduur van het betreffende component. De opsplitsing van de componenten wordt bepaald aan de hand van de economische/technische levensduur. Hiervoor gelden geen specifieke richtlijnen.

Als component voor de wegen zijn twee componenten benoemd:

- alleen vervanging van de bovenste la(a)g(en) (afschrijving in 20 jaar);
- en volledige vervanging (complete wegconstructie) (afschrijving in 30 jaar).

De commissie BBV staat de componentenbenadering wel toe, maar doet de aanbeveling deze alleen toe te passen bij investeringen met een economisch nut. De voornaamste reden hiervoor is dat het de voorkeur verdient investering met maatschappelijk nut niet te activeren en indien deze wel worden geactiveerd, deze zo snel mogelijk af te schrijven. Met de toepassing van de componentenbenadering voor wegenonderhoud (investeringen in openbare ruimte met een maatschappelijk nut) wordt voorbij gegaan aan het advies van de commissie BBV.

Daarnaast constateren wij dat in de huidige situatie het onderhoud per jaarlaag wordt geactiveerd, zie hieronder.

Omschrijving	Boekwaarde eind 2010
	*€ 1.000
Wegenonderhoud 1998	224
Groot onderhoud wegen 2005	318
Groot onderhoud wegen 2006	455
Groot onderhoud wegen 2007	481
Groot onderhoud wegen 2008	64
Groot onderhoud wegen 2009	566
Groot onderhoud wegen 2010	485
Totaal	2.593

Zoals uit bovenstaand overzicht blijkt zijn de onderhoudskosten per jaar geactiveerd. Echter op deze wijze is het niet mogelijk om de componenten te onderscheiden binnen de activa-administratie, zoals bedoeld bij het toepassen van de componentenbenadering. Ter illustratie, als bijvoorbeeld een weg wordt gerenoveerd in 2010 dan worden de kosten hiervan geactiveerd als onderdeel van Groot onderhoud wegen 2010. Echter wanneer voor het verstrijken van de afschrijvingstermijn opnieuw onderhoud wordt gepleegd aan deze weg dan zou op basis van de componentenmethode de boekwaarde van deze weg moeten worden afgeboekt en de nieuwe kosten opnieuw worden geactiveerd. In de huidige Harense situatie is het niet mogelijk dit onderscheid te maken en wordt geen relatie gelegd tussen het gepleegde en geactiveerde onderhoud en de componenten.

Wij adviseren om in ieder geval binnen de activa-administratie een onderscheid naar componenten te maken, zodat de componentenmethode ook daadwerkelijk wordt toegepast zoals bedoeld.

5.3 De begrotingsoverschrijdingen zijn goed toegelicht

De raad autoriseert de begroting en geeft daarmee toestemming voor de uitvoering van het beleid en de daarvoor benodigde middelen. Door een goede inrichting van de (administratieve) organisatie en planning & controlcyclus zorgt het college er voor dat de begroting en budgetten worden bewaakt en tijdig over afwijkingen wordt gerapporteerd.

Indien desondanks budgetten worden overschreden en niet meer gedurende het jaar kunnen worden voorgelegd aan de raad, is strikt genomen sprake van een onrechtmatigheid. Deze overschrijdingen dienen te worden weergegeven in de jaarrekening en kunnen door het vaststellen van de jaarrekening alsnog door de raad worden geautoriseerd. Wij hebben vastgesteld dat alle begrotingsoverschrijdingen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening.

6 Samenvatting bevindingen managementletter

6.1 Inleiding

Wij hebben op 22 december 2010 onze managementletter over 2010 uitgebracht. Hieronder hebben wij onze bevindingen uit deze managementletter samengevat weergegeven. Deze bevindingen zijn weergegeven naar de stand van december 2010. Voor de gedetailleerde bevindingen verwijzen wij u naar deze managementletter.

6.2 Bezuinigingen

De gemeente Haren staat voor een aanzienlijke bezuinigingstaakstelling als gevolg van de aangekondigde kortingen op de Algemene Uitkering van het Rijk. Daarom is in het meerjarenperspectief van 2012 tot en met 2015 in de begroting rekening gehouden met een bezuiniging van ruim € 2,1 miljoen in 2015. Voor 2011 is de bezuinigingstaakstelling van € 0,7 miljoen opgenomen in de begroting, echter er zal nog € 1,4 miljoen aan bezuinigingen gerealiseerd moeten worden. Daarom zal de gemeente Haren een aantal belangrijke keuzes moeten maken om de volledige bezuiniging te kunnen realiseren.

Omdat de bezuinigingen effect kunnen hebben op de kwaliteit van de bedrijfsvoering (de risico's kunnen toenemen) en interne beheersing, blijven wij graag op de hoogte van de uitwerking hiervan.

6.3 Verbetering AO/IC

Bij onze controle maken wij zoveel mogelijk gebruik van internebeheersingsmaatregelen in een organisatie, zoals de administratieve organisatie, de planning & controlcyclus, interne controle etc. Deze internebeheersingsmaatregelen, ook wel de bedrijfsvoering, zijn bepalend voor de beheersing en sturing van een organisatie.

Wij beoordelen deze internebeheersingsmaatregelen in de eerste plaats ten behoeve van de controle van de jaarrekening van de gemeente Haren. Daarnaast besteden wij, vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, in gesprekken, managementletter en rapportages veel aandacht aan de verdere ontwikkeling van de bedrijfsvoering en bestuurlijke informatievoorziening.

Wij hebben tijdens onze interim-controle geconstateerd dat voor een groot aantal significante processen geen procesbeschrijving aanwezig is of wanneer deze wel aanwezig is, niet altijd gewerkt wordt conform de procesbeschrijving. Daarnaast constateren wij ten aanzien van de internecontroleplannen dat deze in veel gevallen niet vanuit een risicoanalyse zijn opgezet.

Wij adviseren vanuit de procesbeschrijvingen en een gedegen risicoanalyse per proces de belangrijkste risico's met de daaraan gekoppelde beheersingsmaatregelen te benoemen en de IC-plannen hierop in te richten. Dit kan naar onze inschatting de interne controle nog gericht en doelmatiger maken.

6.4 Onze beoordeling van de significante processen

Om u een inzicht te verschaffen in de kwaliteit van de administratieve organisatie van de gemeente Haren hebben wij de belangrijkste (significante) processen van de gemeente Haren aan de hand van een aantal criteria beoordeeld en vergeleken met de norm.

Hierbij hebben wij de volgende criteria gehanteerd:

- Is het proces beschreven?
- Is de opzet van het proces toereikend?
- Werkt het proces ook daadwerkelijk conform de beschreven opzet?
- Is het proces onderdeel van (tweedelijns) interne controle?
- Is de interne controle voldoende met betrekking tot getrouwheid en rechtmatigheid?
- Is de managementinformatie uit het proces betrouwbaar en toereikend?
- Zijn voldoende beheersmaatregelen genomen in de applicaties waarvan het proces gebruik maakt?
- Hebben wij vanuit de externe controle bevindingen rondom dit proces?
- Is de juridische control beoordeeld en getoetst?
- Is het proces beoordeeld op doelmatigheid?

De beoordeling van de significante processen heeft geresulteerd in de volgende tabel:

Totaaloverzicht significante processen									
Processen:	Onvoldoende			Voldoende			Uitstekend		
Inkopen en aanbestedingen	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Betalingsverkeer	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Personeel en salarissen	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Afsluitprocedures	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Belastingen	■	■	■	■	■	■	■	■	■
WMO	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Uitkeringen	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Grondexploitatie	■	■	■	■	■	■	■	■	■

De bovenstaande tabel heeft als doel in één oogopslag inzicht te geven in ons oordeel over de mate van beheersing van de (voor onze controle) significante processen. De bovenstaande processen zijn in overeenstemming met onze aanpak.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de meeste processen van voldoende niveau zijn, maar dat tegelijk nog wel duidelijk verbeteringen mogelijk zijn.

Door o.a. de bevindingen uit de interne controles, het ontbreken van procesbeschrijvingen en doordat de interne (rechtmatigheids)controlewerkzaamheden nog niet volledig op risico's zijn gebaseerd, kunnen deze processen nog worden verbeterd.

In de bijlage bij de managementletter hebben wij 14 detailbevindingen opgenomen die veelal betrekking hebben op de interne controle rondom inkopen, uitkeringen en de WMO. Middels een advies is het college van Burgemeester en Wethouders geïnformeerd over de interne opvolging van de aanbevelingen en bevindingen. Voor zover van toepassing zijn deze bevindingen ten tijde van de jaarrekeningcontrole zodanig opgepakt en opgelost dat deze geen effect meer hebben op ons oordeel bij de jaarrekening 2010. Wij zullen in de managementletter van 2011 in detail over de opvolging van onze bevindingen rapporteren.

7 Bevindingen controle verantwoording in het kader van Sisa

Wij hebben de in de Sisa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2010.

Nummer specifieke uitkering conform Sisa-bijlage 2010	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in €	Toelichting fout/onzekerheid
C4	Tijdelijke stimuleringsregeling woningbouwprojecten 2009 tweede tranche	-	-	
C7C	Investering stedelijke vernieuwing (ISV)	-	-	
D2	Onderwijsachterstandenbeleid niet-GSB (OAB)	-	-	
D5	Regeling verbetering binnenklimaat primair onderwijs 2009	-	-	
E26	Spoorse doorsnijdingen	-	-	
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	-	-	
E29	Tijdelijke regeling eenmalige uitkering stedelijke synergieprojecten Kaderrichtlijn Water	-	-	
G1C	Wet sociale werkvoorziening (WSW)	-	-	
G2	Gebundelde uitkering (WWB+WIJ+IOAW+IOAZ+levensonderhoud beginnende zelfstandigen Bbz 2004+WWIK)	-	-	
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)	-	-	
G4	Wet Werkloosheidsvoorziening (WWV)	-	-	
G5	Wet participatiebudget (WPB)	-	-	
G6	Schuldhulpverlening	-	-	
H2	Regeling Buurt, Onderwijs en Sport (BOS)	-	-	
H10	Brede doeluitkering Centra voor Jeugd en Gezin (BDU CJG)	-	-	

Op grond van de nota verwachtingen accountantscontrole kan de controle voor de in de bijlage bij de jaarrekening opgenomen indicatoren 'zonder financiële vaststelling' beperkt blijven tot het beoordelen van de deugdelijke totstandkoming ervan. Dit onderzoek heeft niet geleid tot bevindingen waarvan vermelding in dit verslag noodzakelijk wordt geacht. Het is overigens verplicht de bovenstaande tabel op te nemen, ook als er geen bevindingen zijn geconstateerd.

De Sisa-bijlage dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli a.s. elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. In de bijlage bij dit rapport zijn de bevindingen nogmaals opgenomen ten behoeve van verzending naar het CBS.

Bijlagen

Informatie uit hoofde van onze functie als controlerend accountant

In onderstaand schema hebben wij een aantal onderwerpen opgenomen die u als raad behulpzaam kunnen zijn bij het invullen van uw controlerende rol.

Aandachtsgebied	Mededeling
<p><i>Algemeen aanvaarde controlestandaarden</i></p> <p>Onze controle is verricht in overeenstemming met Nederlands recht waaronder het Besluit accountantscontrole provincies en gemeenten. Dit betekent dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Onderdeel van onze controle is het uitvoeren van een evaluatie van de internebeheersingsmaatregelen teneinde de mate en diepgang van onze testwerkzaamheden te plannen.</p>	<p>Bij de jaarrekening 2010 hebben wij een goedkeurende controleverklaring afgegeven op het gebied van de getrouwheid en rechtmatigheid.</p>
<p><i>Belangrijke verslaggevingsgrondslagen</i></p> <p>Wij beoordelen de keuze van en de wijzigingen in belangrijke verslaggevingsgrondslagen en controleren de toepassing van het Besluit begroting en verantwoording voor provincies en gemeenten (BBV).</p>	<p>Er hebben zich in 2010 geen belangrijke wijzigingen voorgedaan in de gehanteerde verslaggevingsgrondslagen. De in 2010 doorgevoerde wijzigingen in het BBV zijn, voor zover van toepassing, op toereikende wijze geïmplementeerd.</p>
<p><i>Onze mening over de gehanteerde waarderingsgrondslagen en naleving van wettelijke bepalingen en richtlijnen voor de financiële verslaggeving</i></p> <p>Wij bespreken met het college en het management de kwaliteit en niet alleen de aanvaardbaarheid van de gehanteerde waarderingsgrondslagen, de consistente toepassing daarvan, alsmede de duidelijkheid en volledigheid van de jaarverslaggeving. In deze bespreking komen tevens zaken aan de orde die een significante invloed hebben op de kwaliteit van de jaarverslaggeving, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nieuwe of gewijzigde waarderingsgrondslagen; - schattingen, beoordelingen en onzekerheden; 	<p>De gekozen waarderingsgrondslagen zijn aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.</p>

Aandachtsgebied	Mededeling
<ul style="list-style-type: none"> - bijzondere transacties; - waarderingsgrondslagen met betrekking tot significante jaarrekeningposten, inclusief het tijdstip waarop transacties plaatsvinden en de periode waarin die worden verantwoord. 	
<p><i>Verschillen van inzicht met het management over administratieve en verslaggevingskwesties</i></p>	<p>Er waren geen verschillen van inzicht met het college en het management over de waarderingsgrondslagen, de financiële administratie, de verslaggeving of onze controlewerkzaamheden.</p>
<p><i>Beoordelingen en schattingen van het management</i></p> <p>Voor het opstellen van de jaarrekening moeten vaak schattingen worden gemaakt. Bepaalde schattingen zijn van bijzonder belang door hun invloed op de jaarrekening en de waarschijnlijkheid dat toekomstige gebeurtenissen significant afwijken van de verwachtingen van het college en het management.</p>	<p>Wij onderschrijven de schattingen en de wijze waarop deze worden gemaakt door het management en het college.</p>
<p><i>Volledigheid verplichtingen, claims, risico's en garanties</i></p> <p>De gemeente Haren gaat gedurende een boekjaar tal van transacties aan. Het overgrote deel van deze transacties heeft zijn weerslag in de financiële administratie. Een deel van de door uw gemeente in 2010 aangegane transacties heeft geen weerslag in de financiële administratie over 2010, terwijl hieruit wel financiële consequenties kunnen volgen. Als voorbeeld in dit kader noemen wij afgesloten contracten en aansprakelijkheidstellingen.</p>	<p>Aangezien wij als accountant niet in staat zijn vast te stellen dat alle niet uit de administratie blijkende relevante verplichtingen, risico's en garanties volledig en juist in de jaarrekening zijn verwerkt, hebben wij het college gevraagd schriftelijk te bevestigen dat bij het opmaken van de jaarrekening alle relevante (en bekende) feiten en omstandigheden zijn betrokken. Wij hebben deze bevestiging d.d. 19 april 2011 ontvangen.</p>

Aandachtsgebied	Mededeling
<p><i>Werking van de interne beheersingsmaatregelen (waaronder de continuïteit en betrouwbaarheid) van de geautomatiseerde gegevensverwerking</i></p> <p>In het kader van de controle van de jaarrekening brengt de accountant verslag uit omtrent zijn bevindingen met betrekking tot de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze controle was niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van het management ontvangen.</p>	<p>De jaarrekeningcontrole heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.</p>
<p><i>Overige informatie in documenten die de gecontroleerde jaarrekening bevatten</i></p>	<p>Uit hoofde van onze wettelijke controletaak hebben wij alleen de jaarrekening gecontroleerd. Het jaarverslag is door ons beoordeeld op mogelijke tegenstrijdigheden met de jaarrekening.</p>
<p><i>Materiële fouten, fraudes en illegale handelingen</i></p>	<p>Hoewel hier niet specifiek op gericht, hebben onze controlewerkzaamheden het afgelopen jaar geen materiële fouten, fraudes of andere illegale handelingen, uitgevoerd door het college, het management of andere werknemers, aan het licht gebracht.</p>
<p><i>Onze onafhankelijkheid</i></p> <p>Onafhankelijkheid is naast deskundigheid een van de pijlers van onze beroepsuitoefening. Wij hechten aan onze reputatie op het gebied van deskundigheid en onafhankelijkheid.</p> <p>Wij kennen een groot aantal maatregelen, vastgelegd in een continu geactualiseerde database, die de onafhankelijkheid dienen te waarborgen. Periodiek wordt de naleving van interne en externe onafhankelijkheidsvoorschriften beoordeeld, bijvoorbeeld ten aanzien van potentieel conflicterende diensten en de financiële onafhankelijkheid. Onze professionals moeten jaarlijks hun onafhankelijkheid bevestigen.</p>	<p>Wij voldoen op alle punten aan de onafhankelijkheidsregelgeving die op ons van toepassing is.</p>

Single information single audit (Sisa)

Nummer specifieke uitkering conform Sisa-bijlage 2010	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in €	Toelichting fout/onzekerheid
C4	Tijdelijke stimuleringsregeling woningbouwprojecten 2009 tweede tranche	-	-	
C7C	Investering stedelijke vernieuwing (ISV)	-	-	
D2	Onderwijsachterstandenbeleid niet-GSB (OAB)	-	-	
D5	Regeling verbetering binnenklimaat primair onderwijs 2009	-	-	
E26	Spoorse doorsnijdingen	-	-	
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	-	-	
E29	Tijdelijke regeling eenmalige uitkering stedelijke synergieprojecten Kaderrichtlijn Water	-	-	
G1C	Wet sociale werkvoorziening (WSW)	-	-	
G2	Gebundelde uitkering (WWB+WIJ+IOAW+IOAZ+levensonderhoud beginnende zelfstandigen Bbz 2004+WWIK)	-	-	
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)	-	-	
G4	Wet Werkloosheidsvoorziening (WWV)	-	-	
G5	Wet participatiebudget (WPB)	-	-	
G6	Schuldhelpverlening	-	-	
H2	Regeling Buurt, Onderwijs en Sport (BOS)	-	-	
H10	Brede doeluitkering Centra voor Jeugd en Gezin (BDU CJG)	-	-	